

Ulikheter i karies blant voksne

Foto: Universitetet i Oslo.

SIRI CHRISTINE RØDSETH

Siri Christine Rødseth disputerte 03.04.2025 for ph.d.-graden ved Universitetet i Oslo med avhandlingen «Dental caries in a Norwegian adult population. Prevalence, distribution, trends, and determinants. The HUNT4 Oral Health Study». Rødseth ble uteksaminert som cand. odont. fra Universitetet i Oslo (UiO) i 1997, og har en mastergrad i helseadministrasjon ved UiO fra 2001. Hun har praktisert i både privat og offentlig tannhelsetjeneste og arbeider nå i Helsedirektoratet. Doktorgraden er den første som gjennomføres ved Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst (TkØ) i Oslo. Hovedveileder har vært førsteamanuensis Rasa Skudutyte-Rysstad ved TkØ og UiO, og biveiledere forsker Hedda Høvik ved Tannhelsetjenestens kompetansesenter Midt og professor Espen Bjertness ved UiO.

Til tross for forbedringer i voksnes tannhelse, er karies blant voksne fortsatt utbredt, spesielt blant mer utsatte individer. Både lav sosioøkonomisk status og dårligere generell helse er knyttet til høyere karieserfaring og flere tapte tenner.

I sin avhandling belyser Siri Christine Rødseth forekomsten og fordelingen av karies blant voksne i Norge, og bygger på data fra HUNT4 Tannhelse, som er den største tannhelseundersøkelsen i Norge til dags dato. Avhandlingen bygger på kliniske, røntgenbaserte og selvrapporterte data samlet inn fra nærmere 5 000 personer i alderen 19–94 år i Helseundersøkelsen i Trøndelag (HUNT4) i 2017–19.

Gjennom doktorgradsarbeidet har Rødseth kartlagt både utbredelse av kariessykdom, utvikling over tid og sosiale og helsemessige ulikheter i tannhelse i den voksne befolkningen – kunnskap som er viktig for fremtidig folkehelsearbeid og tannhelsetjenesteplanlegging.

Karies ble funnet å være utbredt blant voksne i alle aldersgrupper, og det var en skjev fordeling av karies i studiepopulasjonen. Yngre individer hadde langt mer initial karies enn eldre individer. Sammenliknet med tidligere publiserte data fra regionen, viste resultatene at tannhelsen er betydelig forbedret siden 1973 for aldersgruppen 35–44 år.

Over halvparten av de undersøkte personene hadde én eller flere tenner med ubehandlet karies i dentin. Omtrent 12 prosent av studiepopulasjonen hadde fire eller flere kariøse tenner. Fullstendig tanntap ble kun funnet hos personer som var 65 år eller eldre.

Avhandlingen viste klare sosioøkonomiske ulikheter i oral helse i alle aldersgrupper, fra unge voksne til eldre. Personer med lavere utdanning eller inntekt hadde flere manglende tenner, mer ubehandlet karies og færre fyllinger enn personer med høy sosioøkonomisk status. Videre hadde personer som vurderte sin generelle helse som dårlig mer karieserfaring enn de med svært god helse, og denne sammenhengen var tydeligere blant kvinner og personer under 55 år.

Forekomsten av ubehandlet dentinkaries og initial karies indikerer et behov for å evaluere forebyggende strategier. Karieserfaringen var skjevt fordelt da en mindre andel av individene hadde en betydelig større sykdomsbyrde enn resten av populasjonen. Endringer i kariesprevalens og den ulike fordeling av karies antyder et behov for styrket forebygging, at sammensetningen av tannhelseteamet justeres, samt at tannhelsetjenestemodellen bedre tilpasses dagens sykdomsbilde. Funn i avhandlingen støtter Verdens helseorganisasjons (WHO) anbefalinger om en tettere integrering av oral og generell helse i en universell tjenestemodell.